

Проект

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року

м. Жмеринка, 2019 р.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року розроблено за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

Зміст документу є виключною думкою авторів та не обов'язково відображає офіційну позицію Міністерства міжнародних справ Канади.

Проект ПРОМІС спрямований на: зміцнення муніципального сектору в Україні; впровадження ефективного демократичного управління та прискорення економічного розвитку шляхом підвищення спроможності українських міст у сфері демократизації врядування та місцевого економічного розвитку; створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу; підтримку процесу децентралізації та інтегрованого планування розвитку на місцевому, регіональному й національному рівнях.

www.pleddg.org.ua

Зміст

ВСТУП.....	4
1. МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕО.....	5
2. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МІСТА ЖМЕРИНКИ ДО 2030 РОКУ.....	9
3. ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В МІСТІ ЖМЕРИНКА.....	12
3.1. Ключові екологічні проблеми міста.....	12
3.2. SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті.....	12
3.3. Аналіз трендів стану довкілля.....	13
4. АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНИМ ЕКОЛОГІЧНИМ ЦІЛЯМ.....	16
5. ОЦІНКА ВПЛИВУ СТРАТЕГІЇ НА ДОВКІЛЛЯ.....	19
5.1. Можливі чинники змін антропогенного та природного характеру.....	19
5.2. Ймовірний вплив стратегії на складові довкілля.....	19
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ СЕО.....	23
7. ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ ФАКТИЧНОГО ВПЛИВУ СТРАТЕГІЇ НА ДОВКІЛЛЯ.....	25
8. ВИСНОВКИ.....	26
ДОДАТОК 1. СПИСОК УЧАСНИКІВ РОБОЧОЇ ГРУПИ З ПРОВЕДЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ.....	27

Вступ

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка стратегій, планів і програм дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм з метою забезпечення збалансованого (сталого) розвитку.

В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки. 20 березня 2018 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України **«Про стратегічну екологічну оцінку»**.

Стратегічна екологічна оцінка Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року здійснювалася за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади. Для проведення СЕО було створено Робочу групу з СЕО.

1. Методологія проведення СЕО

Методологія ґрунтується на досвіді проведення в Україні стратегічної екологічної оцінки стратегій регіонального розвитку. У 2013–2014 рр. СЕО за цією методологією проводилася для Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року та Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП) і «Місцевий економічний розвиток міст України» (Проект МЕРМ), що впроваджувалися відповідно Конференційною радою Канади та Федерацією канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Уряду Канади.

З метою досягнення відповідності процесів стратегічного планування та стратегічної екологічної оцінки методологія проведення СЕО, як і методологія розроблення Стратегії, складається з шести етапів.

Етап 1. Підготовчий

1.1. Ухвалення рішення про проведення СЕО. Рішення щодо проведення СЕО може бути прийнято міським головою чи міською радою.

1.2. Створення Робочої групи з СЕО та забезпечення її постійної взаємодії з усіма розробниками Стратегії. Робоча група формується з представників органів влади та місцевого самоврядування, експертів з охорони довкілля, науковців, представників громадськості та інших заінтересованих сторін. Робочій групі має бути забезпечений вільний доступ до інформації та можливість надавати коментарі й рекомендації розробникам стратегії.

1.3. Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях. СЕО передбачає необхідність проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я, яким має бути надана можливість прокоментувати проект стратегії та звіт про СЕО.

1.4. Визначення кола заінтересованих сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до консультацій та участі. Успішна й ефективна участь громадськості є важливою для успіху СЕО. Відповідно до Протоколу про СЕО громадськості мають бути надані можливості для участі в СЕО. Проект стратегії та звіт про СЕО мають бути своєчасно доведені до відома громадськості. Заінтересованій громадськості повинна бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту стратегії, плану або програми, а також щодо звіту про СЕО. До громадськості в процесі СЕО слід звертатися якомога раніше, а в ідеалі – на момент формування Робочої групи з СЕО. Участь громадськості на цьому ранньому етапі буде свідчити про суспільний інтерес до СЕО, підвищить прозорість процесу СЕО, забезпечить можливість виявлення потенційного конфлікту цінностей різних соціальних груп, а також гарантуватиме, що важливі для громадськості питання будуть розглянуті під час визначення сфери охоплення СЕО. В процесі визначення кола заінтересованих сторін слід звернути увагу на соціальні групи, які потенційно можуть постраждати від погіршення стану довкілля, і на тих, для кого збереження довкілля є одним з основних видів діяльності (науковці, представники громадських екологічних організацій, освітяни).

1.5. Інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція). Інформування громадськості є важливою складовою на усіх етапах СЕО. На підготовчому етапі необхідно проінформувати про початок процесу СЕО та формування Робочої групи з СЕО.

Етап 2. Визначення сфери охоплення (обсягу) СЕО

2.1. Визначення ключових екологічних проблем. Огляд екологічних проблем необхідний для того, щоб допомогти зосередити СЕО на тих складових довкілля, які є важливими для міста. Наступні питання можуть допомогти у визначенні пріоритетності екологічних проблем: 1) Які проблеми є найдавнішими та найбільш значущими в місті? 2) Які зміни відбуваються в

довкіллі? 3) Якою є історія та витоки цих проблем? Група з СЕО має визначити головні екологічні проблеми міста на основі наявних аналітичних матеріалів. Рейтинг цих проблем може бути визначений шляхом експертного опитування членів Робочої групи з СЕО, а також більш широкого соціологічного опитування.

2.2. Визначення просторових і часових меж оцінки. Просторовий масштаб оцінки має охоплювати природні, соціально-економічні та культурні ресурси та взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з розроблених альтернативних сценаріїв.

2.3. Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація має бути включена до звіту про СЕО.

Етап 3. Оцінка екологічної ситуації на території міста

3.1. Збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників. Необхідно визначити складові довкілля (як екологічні, так і соціально-культурні), на яких буде зосереджено увагу СЕО. Важливо визначити ключові показники, які характеризують стан складових довкілля (наприклад, показники якості води, показники стану здоров'я населення тощо). Ці показники дадуть можливість особам, котрі приймають рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагуватимуть на зміни і створюватимуть зворотний зв'язок, а також на тих параметрах, моніторинг яких буде ефективним. Зібрана інформація дасть можливість оцінити поточний стан довкілля.

3.2. Проведення SWOT-аналізу з точки зору екологічної ситуації. SWOT-аналіз дає можливість виявити сильні і слабкі сторони екологічної ситуації в місті, а також можливості й загрози, які впливатимуть на екологічну ситуацію. Виявлення загроз сприятиме оцінці їхнього впливу на довкілля, а визначення можливостей сприятиме пошуку шляхів зменшення впливу планованої діяльності на довкілля.

3.3. Проведення аналізу трендів стану довкілля. Якісна оцінка екологічних проблем розвитку міста в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми) є основою для початку розроблення документації з СЕО. В багатьох випадках 50% і більше загального часу на проведення СЕО витрачається саме на визначення базового рівня стану довкілля. Разом з тим, такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій стратегії розвитку міста, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4. Проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність регіональним екологічним цілям)

4.1. Оцінка ступеню врахування регіональних екологічних цілей в стратегічних і оперативних цілях Стратегії. Група з СЕО оцінює ступінь врахування природоохоронних регіональних цілей в рамках пропонованої стратегії розвитку. Для цього використовуються екологічне законодавство, регіональні стратегічні документи та екологічні програми.

4.2. Проведення консультацій з громадськістю щодо екологічних цілей. Результати оцінки ступеню врахування регіональних екологічних цілей слід обговорити з громадськістю для того, щоб зібрати зауваження та пропозиції і врахувати їх в документації з СЕО.

4.3. Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру. Чинники змін у місті можуть бути антропогенними або природними. До чинників змін відносять також регіональну політику та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в місті часто обумовлені синергетичною взаємодією економічних, адміністративних, демографічних і соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і технологій. Чинниками змін можуть бути розширення або скорочення певних галузей економіки (гірничодобувна промисловість, енергетика, сільське господарство, переробна промисловість, лісове господарство тощо); зміна моделей міського та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в місті; зміни у практиці землекористування тощо. Важливо також виокремити чинники локального рівня і чинники, пов'язані з регіональними, національними та

глобальними впливами. Чинники більш високого рівня часто пов'язані з національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, наприклад, на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату.

4.4. Проведення оцінки впливу Стратегії на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення. У випадку, коли у Стратегії передбачаються конкретні заходи і проекти, що мають територіальну прив'язку, група з СЕО оцінює вплив пропонованих заходів на складові довкілля (вплив на атмосферне повітря, воду, ґрунти, природні ресурси, флору і фауну), а також на стан здоров'я та добробут населення (небезпека для здоров'я населення, соціально-економічні наслідки, поведінка з відходами, транспорт, розвиток інфраструктури, естетичні характеристики території, використання ландшафтів для рекреаційних цілей тощо). У випадку, коли неможливо чітко визначити територіальну прив'язку конкретних заходів і проектів, оцінка впливів стратегії ґрунтується на експертній оцінці членів робочої групи з СЕО. Для оцінки впливу можуть бути використані контрольні переліки, а також матриці взаємодій, конфліктів і синергізмів. При цьому оцінюються прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Етап 5. Розроблення документації з СЕО та передача на затвердження

5.1. Підготовка звіту про СЕО та рекомендацій щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Стратегії. Усі етапи проведення СЕО мають знайти своє відображення у звіті про СЕО. На основі проведеного аналізу група з СЕО готує рекомендації щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Стратегії. Під час розроблення стратегій розвитку міст досить рідко розглядаються альтернативні стратегії. Частіше використовується більш гнучкий підхід, що передбачає аналіз різноманітних сценаріїв в межах стратегії, який дозволяє розглядати різноманітні сценарії розвитку в усій їх багатоманітності. Тому на основі запропонованих рекомендацій можна розробити один або кілька альтернативних сценаріїв реалізації Стратегії.

5.2. Обговорення документації, збір і врахування пропозицій заінтересованих органів влади та громадськості. Обговорення документації з СЕО є суттєвою складовою СЕО, оскільки це дозволяє не лише ознайомити громадськість з результатами СЕО, а й зібрати пропозиції заінтересованих органів влади та громадськості до Стратегії. Заінтересовані органи влади можуть оцінити правильність організації процесу СЕО та оцінити якість документації з СЕО.

5.3. Розроблення остаточного проекту документації з СЕО та передача в міську раду для розгляду та ухвалення. Група з СЕО забезпечує врахування у звіті про СЕО рекомендацій заінтересованих органів влади та громадськості (громадських організацій). Невраховані рекомендації також мають бути відображені в документації з СЕО з поясненням причин неврахування. Звіт про СЕО передається органам влади для розгляду та ухвалення. Загалом, рекомендації СЕО мають бути максимально враховані в кінцевому варіанті Стратегії. Розробники Стратегії мають зазначити, які рекомендації були враховані, а які – ні і чому.

5.4. Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації. Розроблена документація з СЕО має розміщуватися на веб-сайті міської ради поряд із затвердженою стратегією розвитку міста.

Етап 6. Моніторинг фактичного впливу впровадження Стратегії на довкілля

6.1. Створення системи моніторингу та оцінки впливу Стратегії на довкілля. Документація з СЕО має містити пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження Стратегії на довкілля. Ця система має враховувати той факт, що планування розвитку – це поступовий процес, який залежить від розроблення та схвалення Стратегії, відбору проектів і програм з її реалізації, моніторингу фактичного впливу та запуску нового циклу планування. СЕО має бути складовою частиною усіх цих етапів планування. У зв'язку з цим, хід реалізації Стратегії необхідно контролювати з врахуванням: 1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації Стратегії; 2)

результатів ОВНС окремих проектів, які виконуватимуться в рамках Стратегії. Результати такого моніторингу необхідно буде враховувати під час оновлення Стратегії або підготовки нових стратегічних документів.

6.2. Утворення робочого органу з моніторингу впливу Стратегії на довкілля. Для моніторингу впливу Стратегії на довкілля має бути створений робочий орган. Цей орган може функціонувати у складі робочої групи з моніторингу стратегії. До його складу можуть увійти члени робочої групи з СЕО, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу має забезпечити доступ громадськості та органів влади до результатів моніторингу.

2. Стратегія розвитку міста Жмеринки до 2030 року

Бажана «траєкторія» розвитку, що має привести громаду міста до стратегічного бачення (див. вставку 1) складається з низки стратегічних напрямів розвитку (див. рис. 1). Стратегічні напрями на бажаній «траєкторії» розвитку вказують на шляхи досягнення саме цього стратегічного бачення. Кожен зі стратегічних напрямів конкретизується у стратегічних і оперативних цілях. Для кожної оперативної цілі розроблені оперативні завдання/сфери реалізації проектів (табл. 1).

Вставка 1

Стратегічне бачення розвитку міста Жмеринки

Жмеринка–2030 – це:

- міжнародний мультимодальний транспортно-логістичний порт на півдні Вінниччини у складі Південно-Західної залізниці;
- значний промисловий та культурно-історичний центр Поділля;
- місто розвиненого підприємництва, що забезпечує продукцією і послугами місцевий та регіональний ринки;
- місто високої якості міського середовища та послуг, привабливе для нових жителів, інвесторів та гостей;
- місто молоді, активної громади з високим рівнем життя, гарними умовами для освіти, відпочинку та дозвілля.

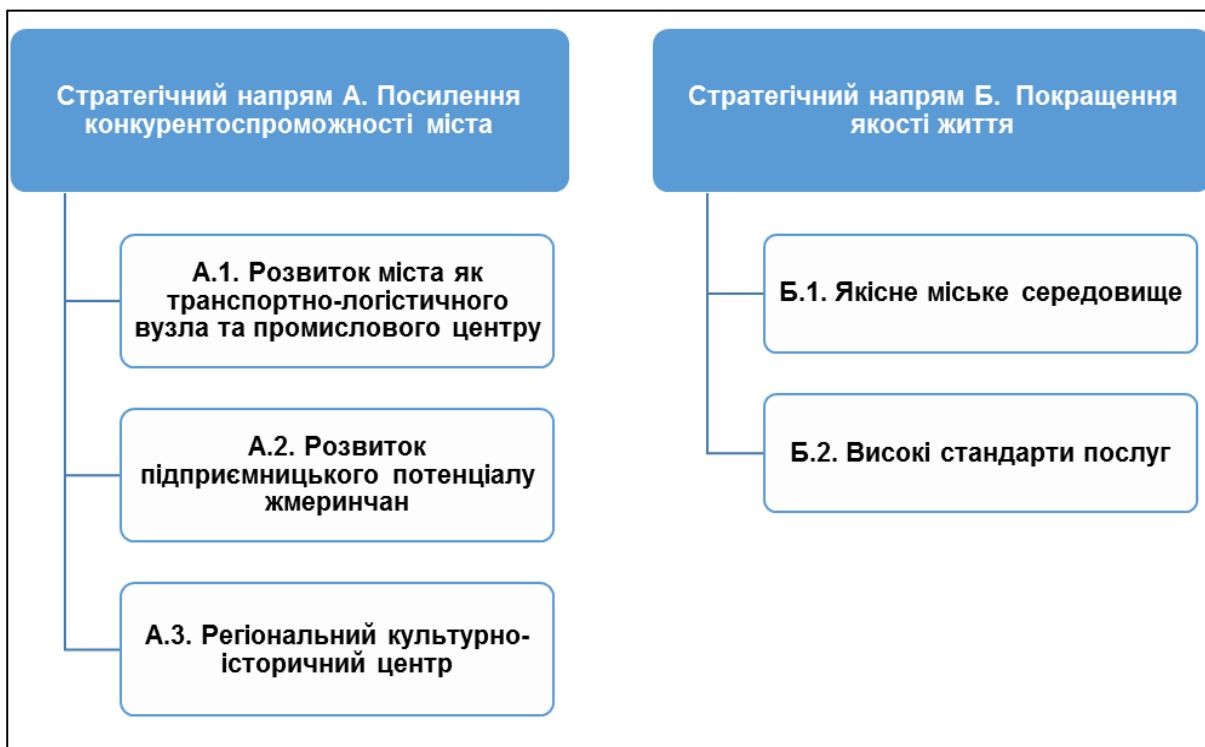

Рис. 1. Схема Стратегії розвитку міста Жмеринки

Таблиця 1. Стратегічні напрями, стратегічні й оперативні цілі та оперативні завдання Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року

Оперативна ціль	Оперативні завдання / сфери реалізації проектів
Стратегічний напрям А. Посилення конкурентоспроможності міста	
Стратегічна ціль А 1. Розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру	
А 1.1. Розвиток транспортно-логістичної сфери спільно з Мінтрансом	Розроблення Концепції міжнародного мультимодального транспортно-логістичного порту «Жмеринка» Підготовка інвестиційних пропозицій, пов'язаних з розвитком транспортно-логістичного порту «Жмеринка» Промоційна діяльність для залучення інвестицій в транспортно-логістичний порт «Жмеринка»
А 1.2. Підвищення інвестиційної привабливості міста	Формування цілісної інвестиційної пропозиції міста Промоція інвестиційних можливостей міста Створення реєстру інвестиційних об'єктів м. Жмеринка Створення інвестиційного порталу міста Жмеринки
А 1.3. Розвиток людських ресурсів	Організація підготовки персоналу під потреби ринку праці Впровадження навчальних програм з підприємництва для молоді Підвищення кваліфікації працівників на регулярній основі Застосування новітніх технологій в підготовці кадрів для розвитку інноваційних бізнесів
Стратегічна ціль А 2. Розвиток підприємницького потенціалу жмеринчан	
А 2.1. Підтримка малого й середнього бізнесу	Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу Розвиток підприємництва, в т.ч. жіночого Підтримка співпраці між секторами влада-бізнес-громада
А 2.2. Підтримка розвитку інновацій	Залучення експертного та академічного середовища до розробок високотехнологічної продукції Підтримка розвитку стартапів Створення фонду підтримки інноваційного підприємництва
Стратегічна ціль А 3. Регіональний культурно-історичний центр	
А 3.1. Розвиток культурних та туристичних продуктів	Розвиток започаткованих та створення нових регіональних туристичних продуктів (пов'язаних з Остапом Бендером, фестивально-подієвих) Створення нових культурно-туристичних об'єктів Популяризація творчості відомого мікрмініатюриста М. Маслюка Реставрація пам'яток архітектури та історії Використання природних ресурсів для потреб туристів
А 3.2. Туристична інфраструктура, брендінг та промоція	Розвиток туристичної інфраструктури Брендінг, маркетинг та промоція культурно-історичних можливостей міста Підготовка промоційних матеріалів та їх поширення серед цільової аудиторії Організація паркування в місті для туристичних автобусів Підготовка місцевих фахівців туристичного супроводу/гідів
Стратегічний напрям Б. Покращення якості життя	
Стратегічна ціль Б 1. Якісне міське середовище	
Б 1.1. Розвиток громадських просторів	Реконструкція площ міста Створення комфортних санітарних умов перебування на територіях загального користування (мережа громадських вбиралень) Реконструкція парків та зелених зон для формування сучасних громадських просторів Облаштування в парках зон активності для усіх вікових груп
Б 1.2. Модернізація існуючої інженерної і транспортної інфраструктури та будівництво нової	Модернізація мереж водопостачання, водовідведення та каналізації Модернізація мереж тепlopостачання Вдосконалення транспортної мережі та покращення транспортної доступності Реконструкція доріг та тротуарів

Оперативна ціль	Оперативні завдання / сфери реалізації проектів
Б 1.3. Підвищення енергоефективності	Покращення поводження з ТПВ Проведення термоаудиту будівель комунальної сфери Термомодернізація комунальних закладів Впровадження альтернативної енергетики
Стратегічна ціль Б 2. Високі стандарти послуг	
Б 2.1. Формування території міста, сприятливої для маломобільних груп населення	Реконструкція об'єктів загального користування для доступності маломобільних груп населення Адаптація усіх публічних послуг на території міста для маломобільних груп населення Організація навчання персоналу з надання послуг для осіб з інвалідністю
Б 2.2. Покращення якості соціальних та адміністративних послуг	Підвищення якості освітніх та культурних послуг Формування здорового способу життя Вдосконалення адміністративних послуг Впровадження електронного врядування

3. Оцінка екологічної ситуації в місті Жмеринка

Відповідно до «Доповіді про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області (2017 рік)» потенційно небезпечними об'єктами м. Жмеринка є ТОВ «Хліб Жмеринщини», ВП «Локомотивне депо Жмеринка» ДТГО «Південно-Західна залізниця», Цех переробки шкірсировини «Компанія «Пеллевінні» ТОВ, ТОВ «Жмеринське підприємство «Експрес», АЗС № 43 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення, АЗС ПП «АДІС», АГНКС ТОВ «Тепло-Він», Філія «Жмеринський маслозавод» ПрАТ «Тернопільський молокозавод», ТОВ «Елеваторна компанія «Кусто Агро» СП «Жмеринка», АЗС ТОВ «ЕЛЕОН ВПК».

3.1. Ключові екологічні проблеми міста

Екологічна ситуація на території міста характеризується відносною стабільністю показників. Разом з тим, для міста характерні такі проблеми:

- забруднення атмосферного повітря викидами транспорту і промислових підприємств;
- наявність на території міста несанкціонованих звалищ і смітників твердих побутових відходів й відходів будівництва;
- недосконала система збору, сортування, вивезення та утилізації сміття;
- перевантаження Жмеринського міського полігону ТПВ;
- недостатній рівень озеленення міста, велика кількість старих аварійно-небезпечних дерев;
- недостатній рівень роботи щодо охорони водних ресурсів;
- відсутність системної роботи за доглядом і збереженням зелених насаджень, паркових зон і ландшафтних заказників;
- недостатній рівень розвитку екологічного виховання та громадських рухів із захисту довкілля.

3.2. SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті

Робочою групою з проведення CEO був виконаний SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті Жмеринка, узагальнені результати якого наведені в табл. 2.

Таблиця 2. SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті Жмеринка

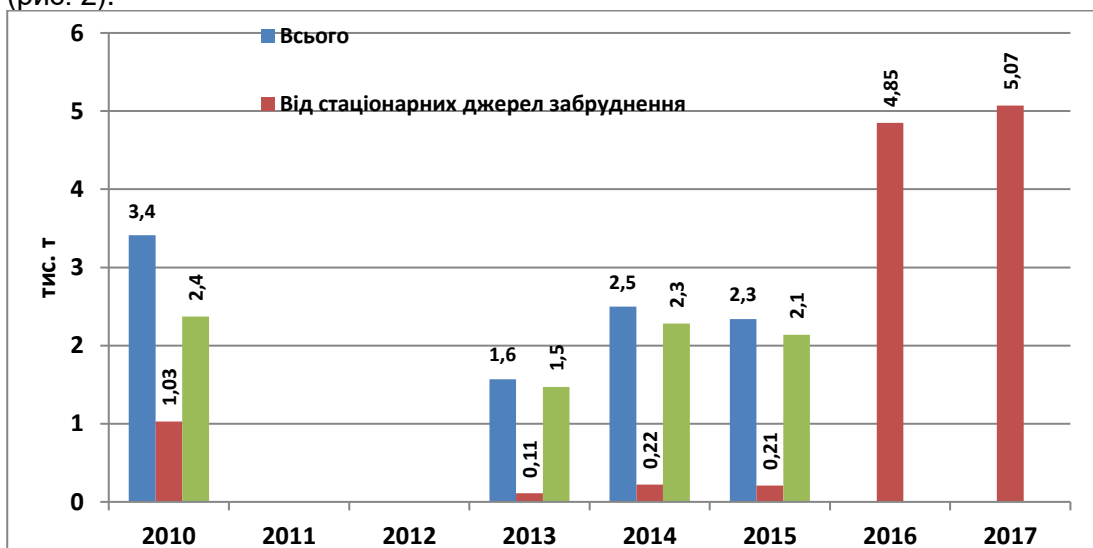
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Найбільший вузол Південно-Західної залізниці (кількість потягів на добу за розкладом – 130, в т.ч. пасажирських – 85; приміських – 28) • Добре розвинені регіональні транспортні комунікації (60 км до аеропорту, 4 км до траси міжнародного значення М21) • Значна частка озелених зон на території міста (з них ландшафтно-рекреаційні та озеленені – 30,8 га, лісів – 37,9 га, дач та садівницьких товариств – 45,3 га, інших зелених насаджень – 19,2 га). • Наявність Плану дій зі сталого енергетичного розвитку • На території міста розташовано 4 території та об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення 	<ul style="list-style-type: none"> • Забруднення атмосферного повітря викидами транспорту і промислових підприємств • Відсутність ефективної системи поводження з ТПВ • перевантаження Жмеринського міського полігону ТПВ • Недостатній рівень озеленення міста • Високий рівень фізичного зносу інженерних комунікацій • Низький рівень впровадження енергоефективних технологій • Недостатній рівень роботи щодо охорони водних ресурсів • відсутність системної роботи за доглядом і збереженням зелених насаджень, паркових зон і ландшафтних заказників • недостатній рівень розвитку екологічного виховання та громадських рухів із захисту довкілля
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Стимулювання енергоефективності у житлово-комунальній сфері та виробництві • Використання альтернативних джерел енергії 	<ul style="list-style-type: none"> • Політична нестабільність та воєнні дії на сході України • Зростання вартості енергоносіїв • Перекладання повноважень з центрального

• Значний потенціал для впровадження сонячної енергетики • Впровадження енергоощадних технологій • Подальший розвиток екологічного управління • Розвиток зеленого туризму • Можливість отримання кредитів від міжнародних фінансових установ	• рівня на місцевий без фінансового забезпечення • Зростання кількості аварійних ситуацій через зношеність комунальної інфраструктури • Зростання рівня забруднення водних об'єктів внаслідок неефективної системи очищення стічних вод • Зростання рівня захворюваності внаслідок забруднення довкілля

3.3. Аналіз трендів стану довкілля

Атмосферне повітря

Забруднення атмосферного повітря у місті обумовлено викидами забруднюючих речовин від стаціонарних і пересувних джерел забруднення. Особливістю техногенних впливів на повітряний басейн міста є його переважне забруднення пересувними джерелами до 2016 р. та значне зростання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел у 2016-2017 рр. (рис. 2).

* з 2016 р. дані щодо викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел викидів відсутні у зв'язку зі зміною форми статистичної звітності: виключенням даної позиції зі звітів 2 тп-повітря

Джерело: Інформація Головного управління статистики у Вінницькій області та Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації.

Рис. 2. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в місті Жмеринка

Основними шкідливими речовинами, які надходять від стаціонарних і пересувних джерел в атмосферне повітря, є метан, оксид вуглецю (CO), діоксид азоту (NO₂), діоксид сірки (SO₂), леткі органічні сполуки.

У 2017 році основним забруднювачем атмосферного повітря в місті було Публічне акціонерне товариство (ПАТ) по газопостачанню та газифікації «Вінницягаз» (м. Жмеринка). Загальний обсяг викидів цього товариства становив 4,87 тис. т, що складало 96,2% усіх викидів міста Жмеринка. При цьому основною забруднюючою речовиною був метан (99,98% від загального обсягу викидів цього ПАТ).

Вирішальний вплив на стан атмосферного повітря у місті має висока концентрація транспортних засобів. При обсязі викидів від транспортних засобів в цілому по Вінницькій області у розрахунку на душу населення та щільності викидів 2,3 т у розрахунку на квадратний кілометр території для міста Жмеринка ці показники є значно більшими: 60,8 кг та 118,7 т.

Стан водних ресурсів

Місто Жмеринка розміщується на території, що в геоморфологічному відношенні приурочена до водорозподільного плато річок Дніпро і Південний Буг. Плато перетинається густою балковою мережею. Дном балок протікають невеличкі струмки, стік яких в кількох місцях зарегульовано ставками.

Найбільшою мірою якість природних вод міста Жмеринки змінюється в результаті забруднення їх стічними водами промислових підприємств та комунального господарства, а також від поверхневого стоку з територій населених пунктів, промислових об'єктів, транспортних шляхів та сільськогосподарських угідь. Забруднення води відбувається внаслідок надходження у водойми зі стічними водами різних шкідливих домішок неорганічної (кислоти, мінеральні солі, луги тощо) та органічної природи (нафта й нафтопродукти, органічні сполуки, поверхнево-активні речовини, миючі засоби, пестициди тощо). Більшість з них є отруйними для мешканців водойм.

Основною проблемою збереження поверхневих вод на території міста Жмеринка є невелика кількість побудованих очисних споруд каналізації та значна кількість полів фільтрації й невеликих вигребів. Практика відведення стічних вод на поля фільтрації створює додаткове навантаження на природні комплекси: є джерелом забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих і підземних вод. Більшість існуючих полів фільтрації експлуатуються тривалий час, роботи з їх відновлення чи реконструкції практично не проводилися, тому зростає ймовірність аварійних забруднень ґрунтів і водних об'єктів.

Найбільшим забруднювачем водних ресурсів є ДП «Жмеринкаводоканал». У 2014 р. це підприємство скинуло у р. Баран 0,43 млн м³ недостатньо очищених зворотних вод. При цьому концентрація фосфатів (0,44 мг/дм³) у 2,8 раза перевищила ГДК.

Відходи

Проблема збирання, накопичення, переробки, утилізації, видалення, знешкодження та захоронення твердих побутових відходів є однією з гострих проблем функціонування міста Жмеринка. Так, на території міста, де мешкає 34,5 тис. осіб, щорічно утворюється понад 17 тис. т ТПВ, які є джерелом суттєвої екологічної небезпеки та соціальної напруги. 75 % ТПВ, які утворюються у місті, зберігаються на міському сміттєзвалищі.

Більшу частину відходів складають матеріали, які можна використовувати повторно або переробляти, якщо вилучити відповідні фракції на стадії первинного збору. Враховуючи це, одним із ефективних способів вирішення проблем є впровадження роздільного збору сміття. У місті існує механізм прийому від населення пластикових, скляних банок, але цей механізм є малоефективним і не вирішує проблему в цілому, не забезпечує комплексного підходу до справи.

Система поводження з твердими побутовими відходами у м. Жмеринці фактично зводиться до вивезення ТПВ на сміттєзвалище. Жоден із ближніх населених пунктів, які планується приєднати до Жмеринської територіальної громади (с. Леляки, с. Мала Жмеринка, с. Подільське, с. Тартак, с. Жуківці, с. Петрівка, с. Сідава, с. Щучинці, с. Ярошенка) не має організованої системи вивезення ТПВ. Тому часто люди з цих сіл або користуються контейнерами околиць м. Жмеринка, або створюють численні стихійні сміттєзвалища, в тому числі на околицях міста.

Міське сміттєзвалище (див. табл. 3) не відповідає санітарним та екологічним вимогам з багатьох причин, серед яких: порушення правил експлуатації, безконтрольне потрапляння на полігон небезпечних промислових відходів, велика кількість фільтрату.

Таблиця 3. Інформація про сміттєзвалище м. Жмеринка

Площа, га	Об'єм утворення відходів, тис. м ³ /рік	Об'єм накопичених відходів, м ³	Рік початку використання сміттєзвалища	% заповнення
8,05	97,57	1864,6	1940	100

Сміттєзвалище м. Жмеринки перебуває на балансі КП «Жмеринкакомунсервіс», а взятє в оренду та утримується перевізником ТПВ – ПП «Бравіс». На сміттєзвалище дозволяється вивозити відходи з житлових будинків, торговельних підприємств, організацій та установ,

вуличне та будівельне сміття. Промислові відходи III-IV класів небезпеки можуть вивозитися на звалище за умови наявності дозволу санепідемстанції. Дно сміттєзвалища не має ізоляційного шару, який унеможлиблював би потенційний контакт ТПВ і фільтрату сміттєзвалища з довкіллям, особливо з природними водами. На сміттєзвалищі відсутній контроль за складом відходів, що до нього надходять, і за дотриманням технологічного циклу з ізоляції відходів.

Природоохоронні території міста

На території м. Жмеринки розташовано 4 об'єкти природно-заповідного фонду України (табл. 4) загальною площею 8,03 га.

Таблиця 4. Перелік об'єктів ПЗФ, розташованих на території м. Жмеринки

№	Назва об'єкта ПЗФ	Статус	Площа, га	Яким документом створений, оголошений
1.	«Струмок»	Ландшафтний заказник місцевого значення	2	Рішення 5 сесії Вінницької обласної ради 6 скликання № 104 від 29.04.11р.
2.	«Корчівка»	Ландшафтний заказник місцевого значення	2	Рішення 11 сесії Вінницької обласної ради 6 скликання № 334 від 27.04.12р.
3.	«Джерельна діброва»	Ландшафтний заказник місцевого значення	4	Рішення 11 сесії Вінницької обласної ради 6 скликання № 334 від 27.04.12р.
4.	Група дерев липи Мішо	Ботанічна пам'ятка природи	0,03	Рішення облвиконкому від 29.08.84р. № 371

4. Аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям

Регіональні екологічні цілі для Вінницької області визначені у Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року (див. вставку 2).

Вставка 2

Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року

Стратегічна ціль 4: Екологічна безпека навколишнього середовища

Операційна ціль 4.1. Удосконалення регіональної екологічної політики. Заходи:

- передбачення екологічної складової в програмних засадах регіонального та місцевого розвитку;
- розвиток партнерства "Влада-Бізнес-Громада" на регіональному рівні з метою забезпечення до 2020 року соціальних та екологічних стандартів безпечного проживання населення;
- сприяння місцевим громадам щодо впровадження невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій; створення центрів підтримки заходів з впровадження і поширення моделей невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій;
- забезпечення проведення громадської оцінки реалізації екологічної складової Стратегії (2018 рік та 2020 рік) та врахування її при коригуванні чи розробленні стратегій розвитку; забезпечення здійснення громадського контролю діяльності органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища;
- збільшення частки екологічної інформації та соціальної реклами природоохоронного спрямування, що регулярно поширюється засобами масової інформації: до 2020 року – на 20% від 2013 року;
- сприяння розвитку обласного Орхуського еколога-інформаційного центру, залучення громадськості до процесу екологічної освіти з метою сталого розвитку, екологічної просвіти та виховання;
- створення мережі регіональних екологічно-просвітницьких центрів на базі закладів освіти, неурядових природоохоронних організацій тощо.

Операційна ціль 4.2. Забезпечення гармонізації взаємодії суспільства і природного середовища, підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. Заходи:

- реконструкція існуючих та будівництво нових очисних споруд з метою зменшення до 2020 року на 20% (до 2013 року) скиду недостатньо очищених стічних вод;
- зменшення зарегульованості річкового стоку на 10% від рівня 2013 року;
- зменшення в середньому на 5-10% площ орних земель в областях шляхом виведення із складу орних земель схилів крутизною більш як 3 градуси, земель водоохоронних зон, консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно-забруднених сільськогосподарських угідь з подальшим їх залісненням у лісовій та лісостеповій зонах та залуженням у степовій зоні;
- розроблення і впровадження системи управління агроландшафтами лісомеліоративними методами на засадах сталого розвитку;
- розроблення локальних схем екологічної мережі районного рівня;
- проведення інвентаризації земель природно-заповідного фонду та ведення кадастру, встановлення та винесення їх меж, посилення режиму охорони даних земель;
- збільшення в 1,5 рази обсягу заготівлі, утилізації та використання відходів як вторинної сировини (від рівня 2013 року);
- технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проектів, ресурсозберігаючих, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів;
- контроль за використанням твердого палива, підвищення культури утилізації твердого палива у населення та підприємств області (загроза вирубки лісів).

Операційна ціль 4.3. Підвищення рівня екологічної безпеки та пом'якшення наслідків змін клімату. Заходи:

- зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище, припинення руйнування навколишнього природного середовища у межах міст шляхом підвищення показників озеленення та розширення територій зелених насаджень загального користування, зниження рівня забруднення атмосферного повітря, водойм, шумового та електромагнітного забруднення;
- укріплення берегів водних об'єктів у межах населених пунктів;
- створення до 2018 року системи роздільного збору/сортування та переробки твердих побутових відходів, використання їх як альтернативних джерел енергії;
- проведення моніторингу ґрунтів на прилеглих до хімічних територіях та розробки проектів їх рекультивції;
- створення системи безпечного поводження з електротехнічними відходами та відпрацьованими хімічними джерелами струму, медичними відходами;
- збільшення площі заліснення території до 15 % території області шляхом відновлення лісів та лісорозведення на земельних ділянках лісового фонду, створення захисних лісових насаджень на землях несільськогосподарського призначення і землях, відведених для заліснення, відновлення та створення нових полезахисних лісових смуг, крім природних лучних та степових ділянок;
- запровадження системи природоохоронних заходів збереження біо- та ландшафтного різноманіття і розширення площі природно-заповідного фонду до 5% до загальної території області.

Робоча група з CEO провела аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям (табл. 5).

Таблиця 5. Аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям

Регіональні екологічні цілі	Стратегічні напрями Стратегії розвитку м. Жмеринка	
	А. Посилення конкурентоспроможності міста	Б. Покращення якості життя
1. Удосконалення регіональної екологічної політики	0	+
2. Забезпечення гармонізації взаємодії суспільства і природного середовища, підвищення рівня суспільної екологічної свідомості	0	+
3. Підвищення рівня екологічної безпеки та пом'якшення наслідків змін клімату	0	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

++ – цілі Стратегії добре узгоджені з регіональними екологічними цілями

+ – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі принципово узгоджуються, проте не узгоджені в стратегії. Необхідно тісніше пов'язати цілі на наступних етапах планування та/або на рівні заходів

0 – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних

- – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей стратегії та регіональних екологічних цілей

-- – цілі Стратегії та регіональні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, сформовані на уточнення цієї цілі Стратегії

Стратегічний напрям А «Посилення конкурентоспроможності міста» спрямований на розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру, розвиток

підприємницького потенціалу жмеринчан та розвитку міста як регіонального культурно-історичного центру. Цілі цього напрямку є нейтральними по відношенню до регіональних екологічних цілей. Для того, щоб цілі цього напрямку не були нейтральними по відношенню до регіональних екологічних цілей, а узгоджувалися з ними, доцільно включити:

- в оперативну ціль А 1.2 – завдання із розроблення критеріїв екологічної безпечності інвестиційних проектів і застосування цих критеріїв під час підготовки та відбору інвестиційних пропозицій;
- в оперативну ціль А 1.3 – завдання з підвищення рівня обізнаності керівників підприємств і жителів міста з питань охорони довкілля та екологічної безпеки;
- в оперативну ціль А 2.1 – завдання з розвитку «зеленого» малого та середнього бізнесу та завдання з проведення тренінгів для представників малого і середнього бізнесу з питань «зеленого» бізнесу, енергоменеджменту, альтернативної енергетики та збалансованих моделей споживання і виробництва;
- в оперативну ціль А 3.1 – завдання з розвитку зеленого туризму

Метою стратегічного напрямку Б «Покращення якості життя» є покращення якості міського середовища та якості послуг. Цілі цього напрямку узгоджуються з регіональними екологічними цілями. Для більш повного узгодження стратегічного напрямку Б з регіональними екологічними цілями доцільно додати:

- в оперативну ціль Б 1.3 – завдання щодо Впровадження заходів і проектів Плану дій зі сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР).

Крім того, Стратегія регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року орієнтована на збалансований розвиток, який передбачає інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. тому ця стратегія містить окрему стратегічну ціль «Екологічна безпека навколишнього середовища».

На жаль, Стратегія розвитку міста Жмеринки до 2030 року не орієнтована на збалансований розвиток, оскільки не містить окремого стратегічного напрямку чи стратегічної цілі, спрямованої на екологічну збалансованість. Тому для узгодження регіональної стратегії і стратегії розвитку міста доцільно додати стратегічну ціль Б 3 «Покращення стану довкілля та екологічна безпека міста» і відповідні оперативні цілі та оперативні завдання (див. табл. 7).

5. Оцінка впливу Стратегії на довкілля

5.1. Можливі чинники змін антропогенного та природного характеру

Основним можливим чинником змін антропогенного характеру у м. Жмеринці є перспектива розвитку міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру. Розвиток залізничного сполучення загалом сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля порівняно з іншими видами транспорту. Разом з тим, розвиток мультимодальної транспортної логістики в місті може призвести до зростання антропогенного навантаження на довкілля міста.

Значним чинником змін антропогенного характеру може бути залучення інвестицій без належного врахування екологічних вимог.

Важливим антропогенним чинником є забруднення поверхневих водотоків, що пов'язано з недостатньо ефективною роботою очисних споруд і незадовільним станом каналізаційних мереж.

Значним антропогенним чинником залишається накопичення і розміщення твердих побутових відходів. Крім того, можливим чинником змін антропогенного характеру може бути збільшення кількості утворюваних і накопичених промислових відходів I-IV класів небезпеки внаслідок розвитку міста як промислового центру.

Одним з найважливіших чинників змін природного характеру, що можуть вплинути на розвиток міста, є зміна клімату. Зі зменшенням ваги цього чинника пов'язана стратегічна ціль Б 1.3 «Підвищення енергоефективності», спрямована на впровадження альтернативної енергетики та термомодернізацію комунальних закладів. Ця ціль має сприяти зменшенню споживання паливно-енергетичних ресурсів, що в свою чергу є запорукою зменшення шкідливих викидів в атмосферу, в тому числі викидів вуглекислого газу.

На екологічну ситуацію може вплинути демографічний чинник, оскільки в останні роки в місті спостерігається ускладнення демографічної ситуації. Тому дуже важливим є стратегічний напрям Б «Покращення якості життя», реалізація якого має призвести до поліпшення якості життя жмеринчан, що в перспективі має сприяти покращенню демографічної ситуації.

5.2. Ймовірний вплив Стратегії на складові довкілля

Робоча група з СЕО здійснила експертну оцінку ймовірного впливу Стратегії на складові довкілля відповідно до контрольного переліку, наведеного в табл. 6.

Таблиця 6. Оцінка ймовірного впливу Стратегії на довкілля відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			•	
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		•		
3. Погіршення якості атмосферного повітря?		•		
4. Появу джерел неприємних запахів?			•	
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			•	
Водні ресурси				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневій воді?		•		
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?		•		

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			•	
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			•	
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			•	+
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			•	
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			•	
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?		•		
14. Зміни напрямів або швидкості потоків підземних вод?			•	
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?		•		
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів?		•		
Відходи				
17. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?			•	+
18. Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?		•		
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?		•		
20. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?			•	
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			•	
Земельні ресурси				
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?			•	
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			•	
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			•	
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			•	
26. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			•	
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?		•		
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
28. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			•	
29. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			•	
30. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому?			•	
31. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?		•		
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			•	+
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			•	+
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			•	
Населення та інфраструктура				
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?			•	

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			•	
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?		•		
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?		•		
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			•	
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?		•		
Екологічне управління та моніторинг				
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			•	
42. Погіршення екологічного моніторингу?			•	
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			•	
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			•	
Інше				
45. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			•	
46. Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			•	
47. Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?		•		
48. Суттєве порушення якості природного середовища?			•	+
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			•	
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямиий або опосередкований вплив на добробут людей?			•	

На основі експертних оцінок, представлених в табл. 6, можна зробити такі висновки щодо ймовірного впливу Стратегії на довкілля:

Вплив на атмосферне повітря. Розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру ймовірно може призвести до погіршення якості атмосферного повітря внаслідок збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел.

Вплив на водні ресурси. Розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру ймовірно може призвести до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води, що може призвести до погіршення якості водних ресурсів і відповідно до погіршення гідрохімічного режиму малих річок регіону. Ймовірно можуть зрости обсяги відбору підземних вод, що може призвести до забруднення підземних водоносних горизонтів. Разом з тим, Стратегія в оперативній цілі Б 1.2 «Модернізація існуючої інженерної і транспортної та будівництво нової» містить оперативне завдання «Модернізація мереж водопостачання, водовідведення та каналізації», реалізація якого має призвести до зменшення навантаження на каналізаційні системи.

Відходи. Розвиток міста як промислового центру ймовірно може призвести до збільшення кількості утворюваних і накопичених промислових відходів I-IV класів небезпеки. Разом з тим, реалізація цілі Б 1.2 «Модернізація існуючої інженерної і транспортної та будівництво нової» має сприяти покращенню поводження з ТПВ.

Вплив на земельні ресурси. Внаслідок реалізації Стратегії не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як зсуви, селеві потоки,

провали землі та інші подібні загрози. Разом з тим, ймовірним може бути виникнення конфліктів між ухваленою стратегічною ціллю А 1 «Розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру» та цілями місцевих громад, якщо транспортно-логістичний порт «Жмеринка» буде будуватися без консультацій через з місцевими громадами.

Вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони. Розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру ймовірно може призвести до погіршення середовищ існування диких видів тварин, якщо не будуть враховані екологічні вимоги. Разом з тим стратегічної цілі Б 1 «Якісне міське середовище» має сприяти зростанню кількості зелених зон в місті.

Вплив на культурну спадщину. Реалізація стратегічної цілі А 3 «Регіональний культурно-історичний центр» має сприяти розвитку об'єктів історико-культурної спадщини.

Вплив на населення та інфраструктуру. Реалізація стратегічної цілі А 1 «Розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру» ймовірно може призвести до змін в структурі транспортних потоків і до необхідності будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень. Це ймовірно може призвести до появи потенційних загроз для здоров'я людей.

Екологічне управління, моніторинг та інше. Стратегія не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Таким чином, реалізація Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року ймовірно може призвести до окремих негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація деяких оперативних цілей Стратегії може призвести до покращення екологічної ситуації в місті.

6. Рекомендації СЕО

Даний розділ був сформований на основі пропозицій, наданих членами Робочої групи з проведення Стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року. Ці пропозиції, які наведені в табл. 7, мають бути розглянуті розробниками Стратегії та за можливістю враховані. Робочою групою запропоновано ряд оперативних завдань, реалізація яких може сприяти поліпшенню екологічної ситуації в місті.

Під час розробки Стратегії була налагоджена тісна співпраця між Робочою групою з проведення Стратегічної екологічної оцінки та розробниками Стратегії.

Таблиця 7. Врахування пропозицій Робочої групи з СЕО до Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року

Напрямок, ціль	Пропозиції Робочої групи	Стан врахування
Стратегічний напрямок А. Посилення конкурентоспроможності міста		
Стратегічна ціль А 1. Розвиток міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру		
А 1.2. Підвищення інвестиційної привабливості міста	<u>Додати завдання:</u> Розроблення критеріїв екологічної безпечності інвестиційних проектів і застосування цих критеріїв під час підготовки та відбору інвестиційних пропозицій	?
А 1.3. Розвиток людських ресурсів	<u>Додати завдання:</u> Підвищення рівня обізнаності керівників підприємств і жителів міста з питань охорони довкілля та екологічної безпеки	?
Стратегічна ціль А 2. Розвиток підприємницького потенціалу жмеринчан		
А 2.1. Підтримка малого та середнього бізнесу	<u>Додати завдання:</u> Розвиток «зеленого» малого та середнього бізнесу	?
	<u>Додати завдання:</u> Проведення тренінгів для представників МСБ з питань «зеленого» бізнесу, енергоменеджменту, альтернативної енергетики та збалансованих моделей споживання і виробництва	?
Стратегічна ціль А 3. Регіональний культурно-історичний центр		
А 3.1. Розвиток культурних та туристичних продуктів	<u>Додати завдання:</u> Розвиток зеленого туризму	?
	<u>Вилучити завдання:</u> Використання природних ресурсів для потреб туристів	?
Стратегічний напрямок Б. Покращення якості життя		
Стратегічна ціль Б 1. Якісне міське середовище		
У назву стратегічної цілі Б 1 додати слова «екобезпечне та енергоефективне» : Якісне <u>екобезпечне та енергоефективне</u> міське середовище		?
Б 1.3. Підвищення енергоефективності	<u>Додати завдання:</u> Впровадження заходів і проектів Плану дій зі сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР)	?
<u>Додати Стратегічну ціль Б 3. Покращення стану довкілля та екологічна безпека міста</u>		
<u>Додати оперативну ціль:</u> Б 3.1. Сприяння збереженню екосистеми міста	<u>Додати оперативні завдання:</u> Збільшення площі зелених насаджень міста Поліпшення екологічного стану річок і водойм міста Впровадження сучасних технологій очищення стічних вод	?
<u>Додати оперативну ціль:</u> Б 3.1. Створення ефективної системи поводження з відходами	<u>Додати оперативні завдання:</u> Створення системи роздільного збирання та переробки сміття Рекультивация полігону та будівництво	?

	<p>сміттесортувальної лінії побутових відходів Створення потужностей з переробки та утилізації ТПВ і рослинних відходів Підтримка бізнесу в сфері поводження з ТПВ Запобігання утворенню стихійних сміттєзвалищ</p>	
<p>В.3.3. Підвищення рівня екологічної свідомості екологічної культури мешканців міста</p>	<p><u>Додати оперативні завдання:</u> Формування у мешканців міста навичок щодо збереження довкілля Створення системи залучення жителів міста до розв'язання екологічних проблем Підтримка діяльності міського екологічного клубу Проведення агітаційно-роз'яснювальної роботи серед населення міста щодо роздільного збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів Проведення масово-роз'яснювальної роботи серед жителів міста, особливо дітей молодшого віку, учнів і молоді, щодо енергозбереження та запобігання змінам клімату Розроблення для навчальних закладів міста програм екологічної освіти та освіти для збалансованого (сталого) розвитку</p>	<p>?</p>

7. Організація моніторингу фактичного впливу Стратегії на довкілля

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Стратегії. Фактичні наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Стратегії, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків документу державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (ст. 17.1). Один раз на рік результати моніторингу наслідків виконання Стратегії мають оприлюднюватися на офіційному сайті міської ради. Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію плану або програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що план або програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Порядок здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затверджує Кабінет Міністрів України.

У Стратегії для організації моніторингу пропонується створити Комітет з управління впровадженням (КУВ). До складу КУВ входять відповідальні за виконання завдань Стратегії. Очолювати КУВ буде міський голова. Повний склад КУВ та персональна відповідальність за реалізацію завдань Стратегії визначаються розпорядженням міського голови.

Моніторинг базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів та аналізі досягнення запланованих результатів. Система запропонованих в Стратегії індикаторів включає такі еколого-економічні індикатори:

- % термомодернізованих комунальних закладів;
- % відходів, які використовуються як вторсировина.

Кількість індикаторів досягнення результату доцільно розширити шляхом використання екологічних індикаторів, особливо тих, для яких є моніторингові дані (див. табл. 8).

Таблиця 8. Екологічні індикатори для моніторингу виконання Стратегії

№	Індикатор
Забруднення повітря	
1.	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, діоксиди азоту та сірки) в атмосферне повітря
Водні ресурси	
2.	Обсяги забору та використання прісної води
3.	Обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти
Озеленення	
4.	Рівень озеленення території міста
Відходи	
5.	Обсяги утворення ТПВ на території міста
6.	Обсяги накопичених ТПВ
7.	Обсяги утворення промислових відходів
Здоров'я населення	
8.	Рівень захворюваності населення міста

8. Висновки

1. Екологічна ситуація на території міста характеризується відносною стабільністю показників. Ключовими екологічними проблемами міста є: забруднення атмосферного повітря викидами транспорту і промислових підприємств; наявність на території міста несанкціонованих звалищ і смітників твердих побутових відходів й відходів будівництва; недосконала система збору, сортування, вивезення та утилізації сміття; перевантаження Жмеринського міського полігону ТПВ; недостатній рівень озеленення міста; недостатній рівень роботи щодо охорони водних ресурсів; відсутність системної роботи за доглядом і збереженням зелених насаджень, паркових зон і ландшафтних заказників; недостатній рівень розвитку екологічного виховання та громадських рухів із захисту довкілля.
2. Аналіз тенденцій змін стану довкілля в місті вказує на переважне забруднення повітряного басейна міста пересувними джерелами (до 2016 р.) та значне зростання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел у 2016-2017 рр., погіршення якості очищення зворотних вод, зростання забруднення поверхневих водотоків, зростання обсягів накопичених ТПВ.
3. Цілі Стратегії узгоджуються з регіональними екологічними цілями, визначеними в «Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року». Разом з тим, Стратегія розвитку міста Жмеринки до 2030 року на відміну від регіональної стратегії не базується на принципі збалансованого розвитку, оскільки стратегічні напрями розвитку міста, визначені в Стратегії, не охоплюють екологічної складової розвитку. Тому для узгодження регіональної стратегії і стратегії розвитку міста доцільно додати стратегічну ціль «Покращення стану довкілля та екологічна безпека міста» і відповідні оперативні цілі та оперативні завдання
4. Основним можливим чинником змін антропогенного характеру у м. Жмеринці є перспектива розвитку міста як транспортно-логістичного вузла та промислового центру. Розвиток мультимодальної транспортної логістики в місті може призвести до зростання антропогенного навантаження на довкілля міста. Значним чинником змін антропогенного характеру може бути залучення інвестицій без належного врахування екологічних вимог. Важливим антропогенним чинником є забруднення поверхневих водотоків, що пов'язано з недостатньо ефективною роботою очисних споруд і незадовільним станом каналізаційних мереж. Значним антропогенним чинником залишається накопичення і розміщення твердих побутових відходів. Крім того, можливим чинником змін антропогенного характеру може бути збільшення кількості утворюваних і накопичених промислових відходів I-IV класів небезпеки внаслідок розвитку міста як промислового центру. Одним з найважливіших чинників змін природного характеру, що можуть вплинути на розвиток міста, є зміна клімату. На екологічну ситуацію може вплинути демографічний чинник, оскільки в останні роки в місті спостерігається ускладнення демографічної ситуації.
5. Інвестиційний проект мультимодального транспортно-логістичного порту на базі Жмеринського залізничного вузла Південно-Західної залізниці потребує проведення оцінки впливу на довкілля (ОВД).
6. Реалізація Стратегії розвитку міста Жмеринки до 2030 року ймовірно може призвести до окремих негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація деяких оперативних цілей Стратегії може призвести до покращення екологічної ситуації в місті.
7. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.
8. Моніторинг ефективності впровадження Стратегії за допомогою екологічних індикаторів є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Стратегія, та необхідною передумовою забезпечення збалансованості розвитку міста. Тому кількість індикаторів досягнення результату доцільно розширити шляхом використання екологічних індикаторів, особливо тих, для яких є моніторингові дані.

Додаток 1. Список учасників Робочої групи з проведення стратегічної екологічної оцінки

№ з/п	ПІБ	Посада
1.	Твердохліб Володимир Михайлович	Заступник міського голови
2.	Боровська Ольга Геннадіївна	Заступник міського голови з гуманітарних питань
3.	Дудік Володимир Валентинович	Заступник міського голови з питань культури
4.	Куленко Ольга Ігорівна	Начальник управління ЖКГ
5.	Коновал Анатолій Романович	Начальник управління економіки
6.	Сільченко Андрій	Інститут «Республіка»
7.	Скіб'юк Вадим Миколайович	Голова «Спілки підприємців та промисловців міста Жмеринка»
8.	Солощенко Наталя Володимирівна	Вчитель біології та хімії ЗОШ I-IIIст.№1
9.	Солодкий Володимир Олександрович	Вчитель фізичної культури ЗОШ I-IIIст.№1
10.	Кравченко Тетяна Миколаївна	Вчитель географії ЗОШ I-IIIст.№3
11.	Власенко Інна Володимирівна	Вчитель хімії ЗОШ I-IIIст.№6
12.	Стовбчата Інна Вікторівна	Вчитель географії ЗОШ I-IIIст.№4
13.	Євтушенко Олена Михайлівна	Головний спеціаліст, головний інженер управління містобудування та архітектури
14.	Миронюк Богдан Володимирович	Заступник директора КП «Жмеринкаводоканал»
15.	Гуйван Тетяна Миколаївна	Головний спеціаліст відділу благоустрою міста управління ЖКГ
16.	Жерновська Любов Ігорівна	ГО «Відкрите суспільство»
17.	Нечипорук Андрій Анатолійович	Директор КП «Компас»
18.	Сладковська Яна Ігорівна	Редактор ПП «Редакція «Жмеринська газета»
19.	Кузьміна Лариса Василівна	Головний спеціаліст відділу аналізу і прогнозування соціально-економічного розвитку міста, енергоменеджер управління економіки
20.	Циган Тетяна Миколаївна	Заступник начальника управління економіки, начальник відділу аналізу і прогнозування соціально-економічного розвитку міста управління економіки